יתומין. קטנים: **אפוטרופוס.** לכל אחד: **וכוררין להן.** כל אפוטרופוס יברור חלק יפה שלו[ה] שמתוך כך יהיו החלקים שוים: **כח ב"ד.** שמינו להם האפוטרופוס: **הפס ממונא.** והפקר ב"ד הפקר: **הכא איסורא.** דל"מ ומשום מה כח ב"ד יפה לא אפקעו רבנן קידושין: **גידול בר רעילאי: וגוולה.** אורגת: **הא גיטך.** הרי אהו לה ולא מסרו לה: **ברוך הטוב והמטיב.** שלא מסרת לה: **ולא בטל גיטא.** ואם בא שליח זה ומסרו לה למחר מגורשת: **גלוי דעתא.** שאינו חפץ עוד בשליחות זה: **אמר לו רב ששת.** רב ששת אמר לכם ואני שמעתי לבטיל גיטא: **ואלריה רב ששת גיטא אחרינא.** אלמא משום דגליא דעתיה בביטולא: **אטו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוא.** אפילו גלוי דעתא ליכא דהא לא אמר אלא בטלתיה אלא רב ששת והכא ליכא גלוי דעתא דידיה: **איהו בטליה.** ואמר בהדיא ליבטיל: **משום דפנוי.** בני אדם המכין וחובטין אותו במלות רב ששת ואומר לו למה אתה מבטלו אמר להו הכי רב ששת לוה כן: **ירמיה בירלאה.** כך שמו: **תנא אשקליה.** שנה שנית וכפהו לגוות לכתוב אחר: **אותיבו קרי באוזנייהו.** שימו קנידת ירק דק של לוועין באוזניכם שלא תשמעו ביטולו: **אשור הכו לה הייא.** התחזקו לתתו מהר: **אשור.** כמו אשרתא דדייני (לעיל דף כו.) וכמו אשרו חמוך (ישעיה ח) לשון חיזוק: **אטו לבטולי גיטא בעי.** זה שגילה בדעתו שאינו חפץ בגירושין הללו כלום גילה שהוא בא להפקיען על ידי ביטול גט: **לקיומי תנאה בעי.** על ידי קיום תנאי הוא בא להפקיע ואומר התניתי לבא עד שלשים ואם לאו יהא גט והרי בתי וקיימתי תנאי: **אי לא נסיבנא.** כתב גט ונתן לארוסתו ע"מ שאם לא יכנס עד שלשים יום יהא גט: **קטרחנא.** בלרכי חופה ואנוס אני: **אין טענת אונס.** והוי גיטא: **והלכתא כנחמן.** דאמר לעיל ביטול בפני שנים: **והלכתא כנחמן.** נמי בהא דאמר הלכה כרבי בשתיהן: והלכתא

יתומין שבאו לחלוק כו'. אומר ר"ת דוקא שניהם רוצים אבל אחד רוצה ואחד אינו רוצה לא והיכא שלא באו שניהם אלא אחד והשני אינו בפניו אמר ר"י דאולקין דהא ברישא פרק ב' דקידושין (דף מב.) מייתי לה אחלוקת הארץ שהיו שם כמה יונקי שדים ומיהו אין ראיה גמורה משם דלאו לגמרי מדמי לה דאולקת הארץ היתה על פי הדיבור והיו שם אוריס ותומים [משום הכי] הגדילו אין יכולין לאחות ובפרק אלמנה ביבמות (דף סז:) דאמר (כולם) זכריס יאכלו אע"ג דשמא ינקא עובר זכר דעבדינן תקנתא כדרב נחמן נמי אין ראיה דהתם שאני דאע"פ שלא בא כי אם האחד עבדינן להו תקנתא לפי שיש תקנה גם לעובר (ג) ומתעלה אלקן בכך במה שיאכלו עבדיס של אלו בתרומה שלא יאותו ברעב:

בית דין מעמידין להם **אפוטרופוס וכוררים להם כו'.** אר"ת וכן ר"ח דבוריס להם ב"ד לבריך שומת ב"ד ואפוטרופוס מעמידין להן לשמור לכל אחד אלקו בפני עצמו דעד עתה היה שומר הכל ביחד וכוררין ע"י גורל דאין טריחותא לבטיל גורלות[א] ואפילו בגורל שייך לברור אלק יפה כגון אם יש שלש שדות דטוב שיטול כל אחד ואחד שדה אחת ויהיה אלקן בצת אחת ממה שיאלוקו כל שדה לג' אלקים וכמה עייני ברירות יש בו באלונות וסולמות ולרך ודוקא בדבר שאין שייך בו גוד או איגוד אולקין ומדקדק ר"ת דאי אולקין אפילו בדבר ששייך בו גוד או איגוד אמאי דחיק בריש האיש מקדש (קידושין דף מב:[ו]) יכולין למחות ברוחות הוה ליה למימר דיכולין למחות[ב] בגוד או איגוד והא דלא קאמר יכולין למחות אם טעו בפחות משתות דמכרן קייס משום דלא מסתבר שיאמר שמואל אם הגדילו יכולין למחות בשביל טעות דפחות משתות דמודה שמואל ויש ליפות בכך כח ב"ד דהוי כמאן דלא טעו כלל אע"ג שיכולין למחות ברוחות בזה אין ליפות כח ב"ד דאין זה תלוי בשומא וכ"ש דאם נפרש דמכרן קייס ומחזיר האונאה דאתי שפיר ומיהו יש לדחות דמדא מיניהו נקט ומהאוא דיבמות דפרק אלמנה (דף סז:[ג]) דמשמע שעושים תקנה לכל העבדים שיאכלו בתרומה שנותנין לבניס כל העבדים וחלק אחד נותנים לעובר כנגדן אין להוכיח דאולקין אפילו בדבר ששייך בו גוד או איגוד כגון העבדים דשאני התם דמתעלה אלק העובר בכך במה שעבדים אוכלים בתרומה ויש לעובר בכך אלק יפה יותר[ד] ועוד לא לכל העבדים באו לעשות תקנה אלא לאלק הבניס שנולדו ועוד [ה"מ] שיש שדות שיכולין ליתן לעובר כנגד העבדים שיש כח בב"ד לעשות כן כדאמרי' בהניזקין (לקמן דף נב.) [ז] ושותף הבא לחלוק שלא בדעת חברו מספקא לר"י אם יכול לחלוק הקרקעות ששייכא קפידא ברוחות ואין לדקדק מהא דאמר בפ' בית כור (נ"ב דף קו:) [ח] אלא מעתה הני בי תלתא אחי דקיימי ואזלו תרי מיניהו ופלוג הכי נמי דבטלה מחלוקת דמשמע שהחלוקה קיימת אע"ג דבקרקע מיירי שהחלוקה שבקרקע קיימת איכא למימר היינו כשחזר וחלקו עמו נפל לו בגורל אותו אלק עצמו שנפל לו בתחילה כשחלקו הבניס בלעדיו דאז קיימת חלוקתם אבל מ"מ אחזר ומטיל גורל עם שניהם כאילו באים לחלק בתחילה[ט]: **התם ממונא הכא איסורא.** ול"ת א"כ היכי דייק לעיל ממה שאחזר רבי ועשה כרשב"ג בהיא דכתובות (דף ק.) [י] דאחזר בו נמי ממאי דאמר ביטלו מבטל הא איכא לאלק בין איסורא לממונא וי"ל דרב נחמן דאמר הלכה כרבי בשתיהן הוא דמפליג בין איסורא לממונא אע"ג [יא] דרבי גופיה לא מפליג בין איסורא לממונא היכא דטעו מ"מ רב נחמן מפליג אליבא דרבי אפי' [יב] בממונא דטעו דהא רבי גופיה אזר בו בכתובות והכא פסיק רב נחמן כוותיה אבל הנהו דלעיל לא מפליג וכי פריך הכא דרב נחמן אדרב נחמן היה יכול להקשות והא רבי גופיה הדר ביה מביטלו מבטל כדמוכח ההיא דכתובות אלא דיחא ליה לאקשויי דרב נחמן אדרב נחמן גופיה ועי"ל דהכא אלקן בין איסורא לממונא דלא טעו אבל לעיל מדמה ממונא דטעו לאיסורא ובפ"ב דקדושין (ד' מב.) ובכתובות בפ' אלמנה (דף ק.) פריך אדרב נחמן דפסיק התם הלכה כחכמים מהיא דיתומים שבאו לחלוק דאית ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה ומשני הא דטעו הא דלא טעו ורבי ודאי כשאחזר בו מההיא דכתובות אחזר בו גם מביטלו מבטול והא דפסיק רב נחמן כרבי בביטלו מבטול משום דאיהו פוסק בהיא דכתובות כחכמים: **ואי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא.** [יג] היינו לפי סברת אביי[יד] אבל רבא קאמר לעיל אטו לבטולי גיטא קבעי לקיומי תנאי קא בעי ולא פליג רבא הכא: וכו'

[א] יתומין אשבאו לחלוק בנכסי אביהן בית דין מעמידין להן אפוטרופוס [ב]וכוררים להן חלק יפה הגדילו יכולין למחות ורב נחמן דידיה אמר [ג]הגדילו אין יכולין למחות דאם כן מה כח בית דין יפה התם ממונא הכא איסורא גידול בר רעילאי שדר לה גיטא לדביתהו אזל שליחא אשכחה דהוה יתבה ונוולה אמר לה הא גיטיך אמרה ליה זיל השתא [ד]מיהא ותא למחר אזל לגביה וא"ל פתח ואמר ברוך הטוב והמטיב אביי אמר [ה]ברוך הטוב והמטיב ולא בטל גיטא רבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטל גיטא במאי קמיפלגי בגלוי דעתא בגיטא קמיפלגי דאביי סבר [ו]גלוי דעתא בגיטא לאו מלתא היא ורבא סבר גלוי דעתא בגיטא מילתא היא אמר רבא מנא אמינא לה דרב ששת אשקליה גיטא להההוא גברא בעל כרחיה ואמר להו לסהדי הכי אמר לכו רב ששת לבטל גיטא ואצרכיה רב ששת גיטא אחרינא ואביי אטו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוה איהו בטלה והאי דקאמר להו הכי משום דפנוי ואמר אביי מנא אמינא לה דרב יהודה אשקליה גיטא לחתניה דר' ירמיה ביראה ובטליה תנא אשקליה ובטליה הדר תנא ואשקליה על כרחיה ואמר להו לסהדי אותיבו קרי [ח] באוניכו וכתובו ליה ואי סלקא דעתך גלוי דעתא בגיטא מילתא היא הא חזו ליה דקא רהיט בתרייהו ורבא האי דקא רהיט בתרייהו דאמר להו אשור הבו לה הייא כי היכא דמשלם צערא דההוא גברא [ז]ואמר אביי מנא אמינא לה דההוא דאמר להו אי לא אתינא עד תלתין יומין ליהוי גיטא אתא ופסקיה מברא אמר להו חזו דאתאי חזו דאתאי ואמר שמואל לא שמיה מתיא ורבא אטו התם לבטולי גיטא בעי התם לקיומי תנאיה קא בעי והא לא איקיים תנאיה ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא עד תלתין יומין ליהוי גיטא כי מטו תלתין יומין אמר להו הא טרחנא למאי ניחוש לה אי משום אונסא [ט]ה"אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא בגיטא פלוגתא דאביי ורבא הוא ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא ריש ירחא דאדר אמר להו אנא לריש ירחא דניסן אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונס אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא והלכתא כנחמן והלכתא

[ה"מ] שעבדים אוכלים בתרומה ויש לעובר בכך חלק יפה יותר[ד] ועוד לא לכל העבדים באו לעשות תקנה אלא לחלק הבניס שנולדו ועוד [ח] [ה"מ] שיש שדות שיכולין ליתן לעובר כנגד העבדים שיש כח בב"ד לעשות כן כדאמרי' בהניזקין (לקמן דף נב.) [ז] ושותף הבא לחלוק שלא בדעת חברו מספקא לר"י אם יכול לחלוק הקרקעות ששייכא קפידא ברוחות ואין לדקדק מהא דאמר בפ' בית כור (נ"ב דף קו:) [ח] אלא מעתה הני בי תלתא אחי דקיימי ואזלו תרי מיניהו ופלוג הכי נמי דבטלה מחלוקת דמשמע שהחלוקה קיימת אע"ג דבקרקע מיירי שהחלוקה שבקרקע קיימת איכא למימר היינו כשחזר וחלקו עמו נפל לו בגורל אותו אלק עצמו שנפל לו בתחילה כשחלקו הבניס בלעדיו דאז קיימת חלוקתם אבל מ"מ אחזר ומטיל גורל עם שניהם כאילו באים לחלק בתחילה[ט]: **התם ממונא הכא איסורא.** ול"ת א"כ היכי דייק לעיל ממה שאחזר רבי ועשה כרשב"ג בהיא דכתובות (דף ק.) [י] דאחזר בו נמי ממאי דאמר ביטלו מבטל הא איכא לאלק בין איסורא לממונא וי"ל דרב נחמן דאמר הלכה כרבי בשתיהן הוא דמפליג בין איסורא לממונא דלא טעו אבל לעיל מדמה ממונא דטעו לאיסורא ובפ"ב דקדושין (ד' מב.) ובכתובות בפ' אלמנה (דף ק.) פריך אדרב נחמן דפסיק התם הלכה כחכמים מהיא דיתומים שבאו לחלוק דאית ליה לרב נחמן מה כח ב"ד יפה ומשני הא דטעו הא דלא טעו ורבי ודאי כשאחזר בו מההיא דכתובות אחזר בו גם מביטלו מבטול והא דפסיק רב נחמן כרבי בביטלו מבטול משום דאיהו פוסק בהיא דכתובות כחכמים: **ואי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא.** [יג] היינו לפי סברת אביי[יד] אבל רבא קאמר לעיל אטו לבטולי גיטא קבעי לקיומי תנאי קא בעי ולא פליג רבא הכא: וכו'

מסורת הש"ס

א) יבמות סז: כתובות ק. קדושין מב., ב) ר"ת ובורר, ג) [פי' מן הכתב], ד) כתובות ב: לעיל ל. נדרים מ:, ה) [כתובות ב: לעיל ל.], ו) במ"ל: למיוק שלו, ז) [וכן בכתובות ק.], ח) בדפו"ר הכא משמע, ט) [וע"ע תוס' כתובות ק. ד"ה בוררין ותוס' ב"ב קו: ד"ה ושמואל], י) ס"ל דרב נחמן עי' רש"ל, יא) בדפו"ר אע"ג דבממונא טעו

הגהות הב"ח

(א) גמ' קרי באודנייכו: (ב) תוס' ד"ה יתומין וכו' לעובר דמתעלה אלקן:

מוסף רש"י

בית דין מעמידין להן אפוטרופוס. לכל אחד ואחד מן הקטנים (כתובות ק.). וכוררים להן חלק יפה. וכורר כל אפוטרופוס אלק אחד יפה לאלקן (יבמות סה:) לכל אחד, יפה לזה ויפה לזה (קדושין מב.) כל אפוטרופוס לתיוקן שלו (כתובות ק.). הגדילו. היתומים, יכולין למחות. ומהיא תיוקה לפירות דעד ממאה (יבמות סז:). נוולה. עוויה. (סנהדרין צה.). הייא. מהר. (שבת קיט.) ופסקיה מברא. מעבר המים שלא מצא את המעבורת (לעיל ל.) הנהר הפסיקו, שהיתה המעבורת מצד העיר ולא יכול לעבור (כתובות ב:). חזו דאתאי. שבאתי (שם). עד שמיא מתיא. ולא מטי עד הכא ואין טענת אונס בתנאי גיטין למימר אינסנא, אי נמי יש אונס בגיטין, הא אוקימנא בשמעתא קמייתא דכתובות דהאי אונסא דשמיה הוא ומיבעי ליה לאתנויי (לעיל ל.) והוי גיטא ואם לאתה תינשא לאחר וגם לכתובה נפסלת שהיוס (כתובות ב:). אין אונס בגיטין. אין טענת אונס בגיטין (כתובות ב:) אין אדם יכול לטעון אונס בתנאי של גט (לעיל ל.).

מוסף תוספות

א. וכיון דאפשר לחלוק בדרך שאר החלוקות ע"פ הגורל מפני מה מקילין על אלו כ"כ לחלוק בלא גורל ובלא שומת ב"ד. רשב"ם. ב. במילתא דשייכא ביה. תוס' כתובות ק. ד"ה וכוורין. ג. העובר פוסל ואינו מאכיל, ת"ר הניח בנים אלו ואלו אוכלין רשב"י אומר זכרים יאכלו נקבות לא יאכלו וכו' ואסיק טעמא משום דעבדי' להו תקנתא כדרב נחמן, דאר"נ אמר שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן וכו' כלומר ונותנין העבדים לחלק הנולדים ונותנין לעובר כנגדן משאר נכסים. רשב"ם. ד. שאילו היה לו חלק בעבדים לא היו אוכלים בתרומה ושמא היו מכחישין, ועכשיו שאוכלין ע"י חלוקה זו יטול העובר חלק יפה בנכסים כנגדן ודטבא להו עבדי' להו. רשב"ם. ה. ומוכרין עבדים ליקח שדות. רשב"ם. ו. ב' אחין שחלקו ובא להם אח ממדה"י רב אמר בטלה מחלוקת ושמואל אמר מקמצין ומפ' רבנו שמואל מקמצין שכל אחד יתן לו שליש מחלקו, ופריך לרב דאמר בטלה מחלוקת. תוס' כתובות ק. ד"ה וכוורין. ז. דאית לי' לרבי מה כח ב"ד יפה. תוס' כתב"ש. ח. וא"ת ומאי שנא דהכא איתא גלויי דעתא טפי מעובדא דלעיל דאמרי' דלקיומיה תנאי קא אתי. י"ל אה"נ דאיכא למימר הכי, אלא הכא. ר"ן. ט. דקי"ל כוותיה קאמרי', דאפי' מקרי גלויי דעתא אפ"ה לאו מילתא היא. ר"ן.

עין משפט נר מצוה

יז א ב מיי' פ"א מהל' גזלות הל"ד סמג עשין לו טוש"ע חו"מ סי' רפט סעי' ח:
יח ג ד מיי' פ"ו מהל' גירושין הל' כה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמח סעי' סב:
יט ה מיי' פ"ט מהל' גירושין הל"מ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמד סעי' ח:

פסקי רי"ד

שמואל יתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן ב"ד מעמידין להן אפוטרופוס וכוררין להן חלק יפה ואם הגדילו יכולים למחות ורב נחמן דידיה אמר אם הגדילו אין יכולין למחות א"כ מה כח ב"ד יפה: התם ממונא הכא איסורא פי' בממונא הפקר ב"ד היה הפקר אבל איסור א"א משום מה כח ב"ד יפה לא אפקעו קידושיו. גידול בר עילאי שדר לה גיטא לדביתהו אתא שליח אשכחה דקיתבה ונוולה. פי' היתה אורגת והראה לה גיטא ולא נתנו לה ואמר לה הא גיטך אמרה ליה זיל השתא (ברי) [מיהא] אתא לגביה בעל א"ל ברוך הטוב והמטיב אביי אמר ברוך הטוב והמטיב ולא בטיל גיטא ורבא אמר ברוך הטוב והמטיב ובטיל גיטא במאי קמיפלגי בגלויי דעתא בגיטא קמיפלגי אביי סבר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא ורבא סבר גלויי דעתא בגיטא מילתא היא אמר רבא מנא אמינא לה דרב ששת אשקליה גיטא להההוא גברא בעל כרחיה אמר להו לשהדי אמר לכו רב ששת ליבטיל גיטא ואצרכיה רב ששת גיטא אחרינא: ואביי אטו רב ששת מבטל גיטא דאינשי הוא ההוא איהו בטליה וההוא דאמר להו הכי משום דמחמת דפנוי הוא דקמירתת. אמר אביי מנא אמינא לה דרב יהודה אשקליה גיטא לחתניה דרב ירמיה ביראה. פי' בעל כרחיה. ובטליה. הדור אשקליה ובטליה ואמר להו לשהדי איתיבו קירי באודנייכו כי היכי דלא תשמעון מיליה וכתבו ליה ואי ס"ד גלויי דעתא בגיטא מילתא היא הא קא חזו ליה דקא רהיט בתרייהו וק' לי טובא דאפילו לאביי דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא היא היכא דבטלו מפיו מי לא בטיל והיכי אמר דליתבי קירא באזנייהו (דלא לאשמועי') [שלא ישמעו ביטולו] אטו בשמיעת העדים תליא מילתא אי בטליה מי לא בטיל ונמצא גט בטל ובניה ממזרים ועדים אינן אלא לברר העדות שבטלו אבל שלא יתקיים הבטול בלא עדים שאלו שניהם מודים הבעל והאשה מי לא בטיל וי"ל לפי הדחק שהביטול בלי עדים אינו מועיל ואע"פ ששניהם מודים. ומתני' דתנן הגיע השליח וקדם אצל אשתו כולה בעדים קמיירי ומ"ה אמר להם שיסתמו אזניהם שלא ישמעו בטולו ויהיה בטול בלא עדים ולא יועיל כלום ואע"פ שרואים גילוי דעתו שרץ אחריהם כדי לבטלו גלויי דעתא לאו מילתא הוא והנכון בעיני לומר דרב יהודה ס"ל דהלכה כרשב"ג ולית ליה דרב נחמן ומסיק תלמודא והלכתא כרב נחמן דאמר לעיל בטול הגט בשני עדים והלכתא כרב נחמן דאמר הלכה כר' בשתיהן והלכתא כנחמני הוא אביי דאמר גלויי דעתא בגיטא לאו מילתא הוא וזו היא א' מיע"ל קג"ם שהלכה כאביי: ההוא דאמר להו אי לא נסיבנא מכאן ועד תלתין יומין ליהוי גיטא פי' ארוסתו היתה ונתן לה גט והתנה עמה שאם לא יכנסנה לחופה עד ל' יום יהא גט כי מטי יום תלתין אמר להו קטרחנא פי' בצרכי הסעודה אני טורח ומכין אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונסא שיאמר אנוס אני ואיני מוצא צרכי סעודה קמ"ל בשמעתא קמייתא דכתובות אין אונס בגיטין ואי משום גלויי דעתא פלוגתא דאביי ורבא הוא וקי"ל כאביי: ההוא דאמר להו אי לא (יהיבנא) [נסיבנא] מהכא לריש ירחא דאדר ליהוי גיטא כי מטא רישא ירחא דאדר אמר אנא ריש ירחא דניסן אמרי למאי ניחוש לה אי משום אונסא אין אונס בגיטין אי משום גלויי דעתא הלכה כאביי מהכא מוכח דקים ליה לתלמודא דאין טענת אונס בגיטין: **מתני'** בראשונה היה

וכל שום שיש לו. בטופסי גיטין של ה״ג כתוב שלריך לכתוב בגט וכל שום וחניכה דאית לי ולאתרלי משמע שלשון זה היו כותבין בגט ואין נרלה לר״ת דזימנין דאתי לידי תקלה כשאין לו אלא אותו שם הכתוב בגט ואין לו חניכה וכשכותב בגט וכל שום וחניכה נרלה זה הגט של אדם אחר שיש לו שם וחניכה[א] לכך נרלה לר״ת וכל שום שיש לו דקתני במתני׳ היינו כל שמותיו בפירוש א] ותיקן ר״ת לכתוב בגט אני פלוני דמיתקרי כך וכך כדאמרי׳ בגמרא[ב] שרה דמיתקריא[ט] מרים אחא בר הדיא דמיתקרי איה מרי[ג] והא דקתני בגמ׳ בשמו שביהודה ושם דגליל עמו משמע קצת כפי׳ ר״ת: **והוא** דאתחזק בתרי שמי. שאלו לר״ת על מומר לעבודת כוכבים שגירש את אשתו ולא נכתב בגט אלא שם של יהודות ולא שם של עובד כוכבים והשיב ר״ת חלילה להזכיר שם עובד כוכבים בתורת משה וישראל[ד] והביא ראיה מדאמר בתוספתא (פ״ו ה״ו) גר ששינה שמו לשם עובדי כוכבים וגרש בו[יא] כשר וה״ה במומר[ה] דשם יהדות כשר אף לכתחלה וכתב חניכתו וחניכתה אמרי׳ לקמן[יב] דכשר ופי׳ בערוך[יג] אע״פ שלא נכתב שם מובהק[ו] יד) וכה״ג מפרש[ז] מתני׳ דנפרק במרא (לקמן דף פז:) וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן היינו שהיו כותבין חניכתו וחניכתה[ח] והא דקתני בברייתא דשמוך דאיתה מגורשת עד שיכתוב שם דיהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו דבמקום אחד בשבגליל ושם דיהודה בשמו שבגליל בשמו דבמקום אחר וגרש באחד מהן מגורשת והאמרת שם דגליל עמו אלא שמע מינה דאתחזק הא דלא אתחזק שמע מינה[ג] ההיא דהוו קרו לה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה: **מתני׳**[ד] אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה[ה] התקין ר״ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה[ט] העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם[י] והלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם: **גמ׳** מאי איריא אלמנה אפילו כולי עלמא נמי דהא[יא] קיימא לן הבא ליפרע מנכסי יתומין[יב] לא יפרע אלא בשבועה אלמנה אצטריכא ליה סד״א **והלכתא כנחמני.** אדיי דאמר גלוי דעתיה בגיטא לאו מלתא היא וזו היא אחת מהלכות של סימן יע״ל קג״ס[יג] דהלכתא כאדיי. ונראה בעיני[יד] דעל שם שרבה בר נחמני גידל אדיי בביתו ולמדו תורה שהיה יתום השיאו את שם אדיו נחמני. רבה סתם הוא רבה בר נחמני: **מתני׳ בראשונה היה משנה שמו** ושמה שם עירו ושם עירה[א] התקין ר״ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם: **גמ׳** אמר רב יהודה אמר שמואל שלחו ליה בני מדינת הים לרבן גמליאל בני אדם הבאים משם לכאן שמו יוסף וקוראין לו יוחנן וקוראין לו יוסף היאך מגרשין נשותיהן עמד ר״ג והתקין שיהו כותבין איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם אמר רב אשי[ב] והוא דאתחזק בתרי שמי ליה רבי אבא לרב אשי רבי מרי ורבי אלעזר קיימי כוותך תניא כוותיה דרב אשי[ג] היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגרש באחד מהן מגורשת והאמרת שם דגליל עמו אלא שמע מינה דאתחזק הא דלא אתחזק שמע מינה[ד] ההיא דהוו קרו לה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה: **מתני׳**[ד] אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה[ה] התקין ר״ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה[ט] העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם[י] והלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם: **גמ׳** מאי איריא אלמנה אפילו כולי עלמא נמי דהא[יא] קיימא לן הבא ליפרע מנכסי יתומין[יב] לא יפרע אלא בשבועה אלמנה אצטריכא ליה סד״א דלאפא נגחמני: **מתני׳** בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה[א] התקין ר״ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם: **גמ׳** אמר רב יהודה אמר שמואל שלחו ליה בני מדינת הים לרבן גמליאל בני אדם הבאים משם לכאן שמו יוסף וקוראין לו יוחנן וקוראין לו יוסף היאך מגרשין נשותיהן עמד ר״ג והתקין שיהו כותבין איש פלוני וכל שום שיש לו אשה פלונית וכל שום שיש לה מפני תיקון העולם אמר רב אשי[ב] והוא דאתחזק בתרי שמי ליה רבי אבא לרב אשי רבי מרי ורבי אלעזר קיימי כוותך תניא כוותיה דרב אשי[ג] היו לו שתי נשים אחת ביהודה ואחת בגליל ולו שני שמות אחד ביהודה ואחד בגליל וגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגרש באחד מהן מגורשת והאמרת שם דגליל עמו אלא שמע מינה דאתחזק הא דלא אתחזק שמע מינה[ד] ההיא דהוו קרו לה מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שום שיש לה ולא שרה וכל שום שיש לה: **מתני׳**[ד] אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה[ה] התקין ר״ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה[ט] העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם[י] והלל התקין פרוזבול מפני תיקון העולם: **גמ׳** מאי איריא אלמנה אפילו כולי עלמא נמי דהא[יא] קיימא לן הבא ליפרע מנכסי יתומין[יב] לא יפרע אלא בשבועה אלמנה אצטריכא ליה סד״א

משנה

ומיעוט שרה מרים וכל שום שיש לה משמע דבאחד מקום קרו לה הכי והכי וכן משמע בירושלמי (פ״ד ה״ה) על הך ברייתא דהכא מתני׳ כשהיה יהודה וכתב לגרש את אשתו שבגליל או שהיה בגליל וכתב לגרש את אשתו שביהודה אבל אם היה ביהודה וכתב לגרש אשתו שביהודה כו׳ הרי זו מגורשת אמר רבי יוסי הרא דתימא בדיעבד אבל לכתחלה צריך לכתוב שניהם והכא עושה שם מקום הנתינה עיקר ושל מקום הכתיבה טפל כדקתני עד שיגרש אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו כו׳[ו] אבל בתוספתא[יא] עושה מקום כתיבת הגט עיקר[יא] וכן איתא התם יש לו ב׳ נשים אחת בגליל ואחת ביהודה גירש אשתו שביהודה בשם שבגליל ואשתו שבגליל בשם שביהודה פסול ואם אמר אני פלוני שביהודה עם השם שיש לי בגליל[ב] או שהיה במקום אחר וכתב אחד מהן כשר רשב״ג אומר אפי׳ כתב שם דיהודה בגליל ושם דגליל ביהודה כשר ומהתם נמי משמע דבמגרש בגליל אותה שביהודה מיירי והשתא בראשונה היה משנה שמו ושמה קורא שינוי מה שאינו כותב אלא שם אחד משני המקומות לפי שאין מכירין בו במקום אחר ודומה להם שינוי שמו ושמה וכן יש לפרש שם עירו ושם עירה והא דקאמר בהמגרש (לקמן דף פז:) כתב חניכתו וחניכתה כשר וכך היו נקיי הדעת שבירושלים עושים כן משמע אפילו לכתחלה אין צריך לכתוב שניהם אע״ג דגבי מרים שבשמוך ובירושלמי אמרינן דדוקא בדיעבד כשר ל״ל דנקיי הדעת שבירושלים היו שמותיהן ידועים[ג] וליכא לעז[ד] אי נמי כשהשמות דומין זה לזה שהכנוי דומה לשם לכתחילה כשר אף בכינוי: **אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומין אלא בשבועה.** ואי״ת והא לא ניתנה כתובה ליגבות מחייס עו) ואמר ריש לקיש בפ״ק דבבא בתרא (דף ה.) חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו ואמרינן התם הלכתא כוותיה ואפילו מיתמי ליפרע בלא שבועה וי״ל דהני מילי ב״ח אבל אלמנה דאית לה בתנאי בית דין מתפיס לה לגרי אפי׳ בתוך זמנה כדאשכחן בפרק הנושא (כתובות דף קב:) דחייסינן בבנותיו טפי לגרי מבנות אשתו משום דכיון דאיתנהו בתנאי ב״ד אתפסינהו גרי וא״ת הא דפריך בגמרא מאי איריא אלמנה כו׳ ליתא דנקט אלמנה אע״פ שהוא תוך זמנה[טו] וי״ל דטפי ה״ל לאסמויינן בדבר שאינו בתנאי ב״ד כגון בבעל חוב לאחר זמנו מבאלמנה[טז] אע״ג שהיא תוך זמנה כיון דאית לה בתנאי בית דין: **מאי איריא אלמנה אפי׳ ב״ע נמי.** ואי משום דבעי למיתני סיפא דנמנעו מלהשביעה הוה ליה למיתני אין נפרעין מנכסי יתומים אלא בשבועה ונמנעו מלהשביע את אלמנה ומשני אלמנה איצטריכא ליה והוי חידוש באלמנה טפי מבבעל חוב ולכך נקט ריש״א נמי באלמנה: **אלמנה איצטריכא ליה.** וא״ת אלמנה נמי תנינא בהכותב (כתובות דף פז.) הנפרעת מנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה וי״ל דאיכא לאוקמא בגרושה אע״ג דבכתובות פ׳ אלמנה (דף נז:) אמרינן דגרושה נמי בעי חן מ״מ לא שמעינן מינה אלמנה דגרושה[יז] נהי דאיכא חינא הוא אחר זמנה אבל אלמנה אית בה תרתי דתוך זמנה ואיכא נמי חינא ועוד[יח] דדרך תנא להשמיענו כשאין צריך להאריך בשביל כך יותר אע״פ שכבר השמיענו במקום אחר כדאשכחן בריש ברכות (דף ג.)[יט] ובשאר דוכתי:

לא

יא. מ״ט שמא דשעת כתיבה עיקר, דליכתוב גיטא לשם האיש המגרש ולשם האשה המתגרשת דאי שני אישתכח דלאו לשמה איכתיב, וכיון דבשעת כתיבה תליא מילתא, ע״כ בתר שמא דאתחזק בדוכתא דאיכתיב ב׳ גיטא אזלינן. שיטו״ק בשם הרמ״ה. יב. ונשוי אני אשה בגליל. ר״ן. יג. והכל קורין אותו בשם זה אלא כשהוא חותם בשטר או כשקורין אותו לקרות בתורה קורין אותו בשם המובהק, להכי סגי בשם חניכה לחודי. מוס׳ הרא״ש. יד. ומה״ט נמי משומד א״צ לכתוב אלא שם יהדות בגט שהוא עיקר וכל ישראל קורין אותו בשם הזה. מוס׳ הרא״ש. וע״ל לעיל בשם הר״ן ותשובת ר״ת. טו. צריכה לישבע. מוס׳ הרא״ש. טז. [ד]הו״א. מוס׳ הרא״ש. יז. הוא דבעיא שבועה. מוס׳ הרא״ש. יח. י״ל דאפי׳ שמעי׳ לה מהתם. מוס׳ הרא״ש. יט. גבי הא דפריך וניתני משעת צאה״כ. מוס׳ הרא״ש.

עין משפט נר מצוה

כ א ב ג מיי׳ פ״ג מהל׳ גירושין הל׳ יג סמג עשין ג טוש״ע אה״ע סי׳ קכט סעי׳ ג:

כא ד מיי׳ פט״ז מהל׳ אישות הל״ד סמג עשין מה טוש״ע אה״ע סי׳ לו סעי׳ ג:

כב ה מיי׳ שם הל״ז טוש״ע שם סעי׳ יט:

כג ו מיי׳ פ״ג מהל׳ גירושין הל׳ טו סמג עשין ג טוש״ע אה״ע סי׳ קלג סעי׳ ג:

כד ז מיי׳ פ״ט מהל׳ שמטה הל׳ טז:

כה ח מיי׳ פי״ד מהלכות מלוה הל׳ ג ופי״ז שם הלכה ב [ופי״ח מהל׳ אישות הי״ט] סמג עשין פד טוש״ע חו״מ סי׳ קה סעי׳ ג:

פסקי רי״ד

משנה שמו ושמה התקין ר״ג הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה כו׳ ולא שהיה מתכוין לשנות שמו בעת כתיבת הגט שאם לא יכירו שמו אין רשאים לכתוב לו גט כדתנן בגט פשוט (קסז.) כותבין גט לאיש אע״פ שאין אשתו עמו ושובר לאשה אע״פ שאין בעלה עמה ובלבד שיהא מכירן פי׳ שיכיר שם האיש ושם האשה וההכרה היא כדאמרי׳ התם כל שהותזק שמו בעיר ל׳ יום אין חוששין לו אלא כגון שנסע מא״י והלך למדינת הים ובא״י היו קורין אותו יוחנן ובמדינת הים החזיק שמו יוסף וכמו שהיה הוחזק כך כתבוהו ואע״פ שבא״י היו קורין לו יוחנן לא היו חוששים לכתוב יוסף הנקרא יוחנן אלא יוסף לבדו וכיון שהוא החזיק שמו במדינת הים יוסף ל׳ יום אין כאן משום שינה שמו ושמה שהרי שם זה היה החזיק לעצמו וכשהיה שולח גט זה לאשתו בא״י שהיו קורין אותו יוחנן היו צריכים עדים להעיד שאנו מכירין יוחנן בעלה של אשה זו והוא כתב זה הגט ונתנו לנו וזה שכתב יוסף מפני שבמדינת הים החזיק שמו יוסף והאשה נתרת בגט זה: התקין ר״ג וכו׳ פי׳ כשהיו כותבים יוסף בלבד ושולחי׳ בא״י היו צריכים עדים להעיד שזהו יוחנן כמו שפירשנו ויש לחוש שמא ימותו העדים או ילכו להם למדינת הים ואח״כ יבא הבעל ממדינת הים ויערער ויאמר לא גרשתיה אני שהרי שמי יוחנן והם לא ידעו שבמדינת הים היו קורין לו יוסף ויוציא לעז על בניה מן השני לפיכך התקינו שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו. ונ״ל שאין זה פתרון כמו שאנו עושים וכותבים בגט וכל שום וחניכה דאית לי שאם כך התקין לכתוב לא הועיל כלום. שאם כתב במדינת הים יוסף וחניכה דאית לי עדיין יכול לערער אם אין עדים שיכירוהו שיכול לומר אני לא כתבתי זה הגט שמה מועיל וכל שום דאית לי להוכיח כי זה כתבו שהרי שמו יוחנן ובגט כתוב יוסף לפי׳ נ״ל לפרש שכך התקין שיהו כותבים איש פלוני וכל שם שיש לו כלומר שיכתבו שני שמותיו ויכתבו כך יוסף הנקרא יוחנן ואם לא כתבו שני שמותיו אלא יוסף בלבד כאשר היו קורין אותו במדינת הים ה״ל שינה שמו ופסול. ואע״פ שהעדים מעידים עליו ומכירין אותו הוא פסול מפני שיש בו שינוי השם שקורין לו בא״י ולא תקן שיכתבו בגט וכל שום שיש לו אלא שיכתבו כל שמותיו בפירוש פלוני הנקרא פלוני ואם היו לו ג׳ וד׳ שמות צריך להזכיר את כולן בפירוש ומסתייע פתרון זה ממאי דאמרי׳ היו לו שתי נשים א׳ ביהודה וא׳ בגליל וגירש את אשתו [ביהודה] בשמו שביהודה ואת אשתו בגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש את אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם הגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם שביהודה עמו אלמא שצריך לכתוב שני שמות פי׳ פלוני הנקרא פלוני ואע״פ שביהודה מגרש את אשתו צריך לכתוב שם דבגליל כי יש לחוש שמא תלך אשתו ותנשא בגליל והוא ילך שם ויערער עליה ויאמר להם זה שמי ולא כתבתי לה אני זה הגט לכך צריך לכתוב שני השמות ואם לא כתב את שניהם אינה מגורשת ואע״פ שידענו בבירור כי הוא הוא שכתב לה מפני שהוא דומה לשינה שמו ופסול כיון שחסר אחד מן השמות שכך התקין ר״ג הזקן ולקמן נמי אמרי׳ שלחו מתם איך פלונית בת פלונית קבילת גיטא מיד רב אחא בר חיורא דמיתקרי אבא מרי אלמא בפירוש צריך לכתוב פלוני הנקרא פלוני ולא שיכתוב פלוני וכל שום דאית ליה. אמר רב [אשי] והוא דאיתחזק בתרי שמי פי׳ אם ידעו במדינת הים שיש לו שני שמות א׳ כאן וא׳ בא״י צריך לכתוב יוסף הנקרא יוחנן ואם לא כתב אלא יוסף פסול דה״ל שינה שמו אבל אם לא הוחזק להן ולא ידעו לו שם אחר אלא יוסף וכתבו יוסף ושלחו בארץ שהיו קורים לו יוחנן הגט כשר ע״ר עדים המכירים כי הוא יוחנן כפי מה שפי׳ לעיל אין כאן משום שינה שמו אחרי שלא ידעו לו זה השם שלא התקין ר״ג אלא בשיודעים בבירור שיש לו שני שמות אבל אם לא ידעו ואיגלי מילתא שיש לו אינו נפסל בכך תניא כותיה דרב אשי היו לו שתי נשים א׳ ביהודה וא׳ בגליל וגירש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל אינה מגורשת עד שיגרש אשתו שביהודה בשמו שביהודה ושם דגליל עמו ואת אשתו שבגליל בשמו שבגליל ושם דיהודה עמו יצא למקום אחר וגירש בא׳ מהן מגורשת והאמרת עד שיגרש בשמו שביהודה ושם דגליל עמו אלא לאו ש״מ הא דאיתחזק הא דלא איתחזק ש״מ: ההוא דהוו קרי לה רובא מרים ופורתא שרה אמרי נהרדעי מרים וכל שם שיש לה ולא שרה וכל שם שיש לה פי׳ כיון שהיו קורין לה בשני שמות צריך לכתוב את

מסורת הש״ס

א) [תוספתא פ״ו ע״ש], ב) [עיין תוס׳ לקמן לו. ד״ה והעדים], ג) [וע׳ תוס׳ ב״ב ה: ד״ה תע״ג], ד) [כתובות פז. ב״ב ה: לג.], ה) [קידושין נב.], ו) בס״ת: עילה, ז) [לקמן לה.], ח) [לקמן לו.], ט) עי׳ רש״ש, י) [לקמן לה.], יא) כשר בדעבד. כל״ל יעב״ץ, יב) [דף פז:], יג) [בערך חנך ח], יד) ל״ל ובה״ג. רש״ש, טו) [פ״ו ה״ז ע״ש דפניהו איתא קלת בסיגנון אחר], טז) [כתובות פח.].

גליון הש״ם

רש״י ד״ה וחילבתא בנחמני כו׳ דעל שם שרבה. ונעורוך ערך אדיי כתב בשם הגאונים דנחמני שמו והיה בר אחוה דרבה בר נחמני ותלמידיה וכיון דהוה שמיה נחמני כשם אבוה דרבה בר נחמני לא הוה קרי ליה בכל שעה נחמני (עיין ברמב״ם פרק ו מהל׳ ממרים) והי׳ קורא ליה אדיי בלשון אלרמית כאדם שקורא אדי וסליק ליה אדיי:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] תוס׳ ד״ה וכל שום שיש לו וכו׳ ותיקן ר״ת לכתוב בגט אני פלוני דמיתקרי כך וכך כדאמרינן בגמרא. עי׳ רש״ש סי׳ טו בהעתקתו לשון ר״ת זה:

מוסף רש״י

והלל התקין פרוזבול. כדי שלא תשמט שביעית, שמוסר שטרותיו לבית דין שיגבו מן הלוה מזו כל זמן שיתבענו, דהשתא לא קיימן ביה לא יגוש, שאינו מזבנו כלום אלא הב״ד מוכנו, שהפקירום הפקר וסז יולדין לנכסיו (כתובות פט. וכנוי״ד לעיל לב: וב״ב כז.).

מוסף תוספות

א. כי הכל יודעים שאין לאיש זה חניכה אחרת. מוס׳ הרא״ש. ב. רובא קרו לה מרים ופורתא שרה דכותב מרים דאתקריא שרה. הג״מ. ג. ואם אין לו שום וחניכה לא יכתוב כלל. מ״ש. ד. גי׳ פי׳ הר״ן: שם עכו״ם עם ׳כדת משה וישראל׳; ואין לחוש לשם נכרית. רשב״א. אלא שמו שבישראל הנתון לו בכניסת ברית, וכל האחרים נכללים ב׳כל שום דאית לי׳. מאירי. ה. ששינה שמו. מרדכי. ו. [ו]שם ישראל לא גרע מחניכה, וכיון שכתב ׳וכל שום׳ בשביל שם של עכשיו, סגי, וטפי עדיף מלכתוב שם עכו״ם עם כדת משה וישראל. פי׳ הר״ן. אך יש לכוללו בהדי כל שום וחניכה. תפו׳ ר״ת סי׳ ר״ה. אבל עי׳ בתוס׳ הרא״ש שמובא לקמן בסוף התוס׳. ז. בתרלמי: ומפרש בה״ג. ח. לכתחילה, ולא יותר. מרדכי. ט. ואין שם דגליל ניכר לבנין] יהודה ושם דיהודה אין ניכר בגליל. מרדכי. י. דאלמא שם של מקום הנתינה עיקר. ר״ן.